

ENERGO-PRO GROUP

**PRIDOBIVANJE ZEMLJIŠČ IN
NEPROSTOVOLJNA
PRESELITEV PREBIVALCEV**

2024

1. Uvod

Naša osrednja dejavnost sodi v sektor hidroenergetike. Upravljamo s hidroelektrarnami v Evropi, ob Črnem morju in na Kavkazu, svoje poslovanje pa širimo tudi v Južno Ameriko. Poleg tega poslujemo tudi na področju distribucije in trgovanja z električno energijo, saj upravljamo z velikimi distribucijskimi omrežji v Bolgariji in Gruziji.

Naša družba je bila ustanovljena leta 1994 v češkem mestu Svitavy in je v obdobju gospodarske tranzicije sodelovala pri posodobitvi in obnovi hidroenergetskega sektorja v srednji in vzhodni Evropi.

En del multinacionalne skupine ENERGO-PRO s sedežem v Pragi je tudi slovenski proizvajalec vodnih turbin, družba Litostroj Power d.o.o. Družba Litostroj Engineering a.s., ki je registrirana v Češki republiki, pa se osredotoča na raziskave, snovanje in različna inženirska dela.

Družba ENERGO-PRO je predana trajnostnemu razvoju ter dobrobiti in varovanju skupnosti, ki živijo na vplivnih področjih naših naložb. Zavedamo se, da bodo politike in prakse, ki jih sprejmemo danes, oblikovale ne samo naša življenja, ampak tudi življenja prihodnjih generacij. Zato menimo, da je bistvenega pomena, da v svoje vsakodnevno poslovanje vgradimo trajnostna načela.

Pri izdelavi pričujoče politike se je družba ENERGO-PRO ravnala po Politiki trajnostnega razvoja Mednarodne finančne korporacije (International Finance Corporation - IFC) ter po njenih Standardih uspešnosti na področju okoljskega in družbenega trajnostnega razvoja, še posebej Standardu uspešnosti št. 5, Pridobivanje zemljišč in neprostovoljna preselitev prebivalcev.

2. Namen in cilji

Namen te Politike je predstaviti naše zaveze in obveznosti glede pridobivanja zemljišč in neprostovoljne preselitve prebivalcev.

Naši splošni cilji so:

- upravljanje s tveganji v zvezi s pridobivanjem zemljišč in neprostovoljno preselitvijo prebivalcev,
- preprečevanje vpliva na ljudi, ki jih zadeva projekt; če preprečevanje tega vpliva ni izvedljivo, je treba kar najbolj zmanjšati in kompenzirati njihove izgube,
- zagotavljanje skladnosti s Politiko trajnostnega razvoja in Standardi uspešnosti IFC ter vsemi veljavnimi regulativnimi zahtevami glede preselitve prebivalcev,
- preprečevanje in/ali zmanjševanje sporov z lokalnimi skupnostmi,
- razvijanje in vzdrževanje dobrih odnosov z lokalnimi skupnostmi in drugimi osebami, ki jih zadeva projekt,
- zavedanje, da je obnova sredstev za preživljanje dolgoročen proces,
- zagotavljanje skladnosti poslovanja vseh poslovnih enot z načeli te politike skozi ustrezne faze projektov, vključno s projektiranjem, izgradnjo in obratovanjem.

3. Načela ekonomske¹ in fizične² preselitve prebivalcev

Družba ENERGO-PRO je sprejela naslednja načela glede ekonomske in fizične preselitve prebivalcev:

- Odgovornost za preselitev prebivalcev nosi najvišji vodstveni organ družbe (HGB), to je upravni odbor ENERGO-PRO;

¹ Izguba premoženja ali izguba dostopa do premoženja, kar vodi do izgube vira dohodka ali sredstev za preživljanje (IFC); to lahko zajema tudi dostop do naravnih virov, kot so sečnja lesa, ribolov in drugi.

² Fizična preselitev ali izguba prebivališča zaradi pridobivanja zemljišč za projekte (IFC).

- Za posodabljanje te politike in za splošni nadzor je odgovoren Odbor ESG;
- Za vodenje preselitve prebivalcev bodo dodeljeni ustrezni človeški in finančni viri;
- Zagotovljena mora biti skladnost s Politiko trajnostnega razvoja in Standardi uspešnosti IFC ter vsemi veljavnimi regulativnimi zahtevami glede preselitve prebivalcev;
- Pomembno je zgodnje sodelovanje z ljudmi, ki jih zadeva projekt;
- Zagotovljena mora biti tudi transparentnost v odnosu z deležniki glede preselitve prebivalcev;
- Uveljavljeno mora biti načelo preprečevanja v celotnih fazah načrtovanja, izgradnje in obratovanja;
- Poslovne enote morajo pripraviti Akcijske načrte za preselitev prebivalcev, kadar je potrebna ekonomska ali fizična preselitev in se ta preselitev šteje za neprostovoljno³. Stopnja podrobnosti in zapletenosti je lahko zelo različna, v odvisnosti od obsega in vpliva projekta;
- Potrebna je obnova in/ali izboljšanje sredstev za preživljanje, vključno z zagotavljanjem dobrot za ljudi, ki jih zadeva projekt. To lahko vključuje tudi dostop do izboljšanih osnovnih storitev in infrastrukture.
- Izogibati se je treba vplivu na zemljišča, ki pripadajo domorodnim ljudstvom; če to ni mogoče, uporabite načelo "prostovoljnega, vnaprejšnjega in informiranega" soglasja. V fazi načrtovanja morajo tehnične skupine dokumentirati in prikazati vsa sredstva, ki so bili uporabljena za preprečevanje vpliva na zemljišča domorodnih ljudstev. Soglasje za začetek gradnje bo podal Odbor ESG.

4. Obveznosti iz te politike

V tej politiki je opisana vrsta zahtev, katerih cilj je preprečiti in/ali čim bolj zmanjšati vplive na ljudi, ki jih zadeva projekt, in preprečiti tveganja za družbo ENERGO-PRO. Te zahteve veljajo za vse poslovne enote, ki imajo pri obstoječih ali novih projektih vpliv na zemljišča in drugo premoženje lokalnih skupnosti, ter se uporabljajo med načrtovanjem projekta, izgradnjo in obratovanjem.

I. Preprečevanje

Družba ENERGO-PRO se zaveda, da neprostovoljna preselitev prebivalcev povzroča vrsto neugodnih vplivov na ljudi, ki jih zadeva posamezen projekt. Zato bodo v skladu z našimi načeli vse poslovne enote svoje projekte načrtovale tako, da se bodo čim bolj izognile njihovem vplivu na ljudi. Pri projektih bodo dokumentirani tudi vsi uvedeni ukrepi za preprečevanje in zmanjševanje neugodnih vplivov na ljudi.

II. Smiselno vključevanje deležnikov

Sodelovanje s skupnostmi in osebami, ki jih zadeva projekt, se mora začeti v zgodnji fazi. Pri vseh projektih, pri katerih je potrebna preselitev prebivalcev, bo pripravljen Načrt vključevanja deležnikov, ki mora biti transparenten, ustrezen za lokalno kulturo in vključujoč. Lahko bodo organizirana tudi komunikacijska in informativna srečanja, in sicer v obliki plenarnih srečanj, fokusnih skupin ali posamično, odvisno od vpliva projekta in prednostnega načina posvetovanja s skupnostmi. To sodelovanje bo zajemalo tudi razkritje ustreznih informacij in vplivov. Pri tem je treba paziti, da pri njih ne ustvarimo kakšnih pričakovanj. Naš cilj bo le vzpostaviti iskren in informiran dialog med družbo ENERGO-PRO ter prizadetimi skupnostmi in ljudmi.

³ IFC PSS, 1. odstavek: "Neprostovoljna preselitev prebivalcev se nanaša tako na fizično razselitev (premestitev ali izgubo prebivališča) kot na ekonomsko razselitev (izgubo premoženja ali dostopa do premoženja, ki vodi do izgube virov dohodka ali drugih sredstev za preživljanje) zaradi pridobitve zemljišč² in/ali omejitev uporabe zemljišč, povezanih s projektom. **Preselitev šteje za neprostovoljno, kadar prizadete osebe ali skupnosti nimajo pravice preprečiti pridobitve zemljišč ali omejitev rabe zemljišč, ki imajo za posledico njihovo fizično ali ekonomsko razselitev.** To se zgodi v primerih (i) zakonite razlastitve ali začasnih ali trajnih omejitev rabe zemljišč in (ii) sporazumnih poravnjav, pri katerih se lahko kupec zateče k razlastitvi ali odredi zakonite omejitve rabe zemljišč, če mu spodletijo pogajanja s prodajalcem." **Za neprostovoljne se štejejo primeri, ko obstaja možnost, da vlada razlasti zemljišče.** Za prostovoljno preselitev prebivalcev pa gre v primeru, ko se o pridobitvi zemljišča obe strani pogajata in obstajata zainteresiran kupec in voljan prodajalec.

Sodelovanje z deležniki bo zajemalo tudi posebne ukrepe za posvetovanje z ranljivimi skupinami.

III. Mehanizem za pritožbe

V odvisnosti od obsega projekta bo pripravljen tudi mehanizem za pritožbe, ki bo posebej prilagojen za področje preselitve prebivalcev. Če bo obseg preselitve prebivalcev majhen, se lahko pri projektu uporabi zunanji mehanizem pritožb zadevne poslovne enote, sicer pa je priporočljivo pripraviti poseben mehanizem pritožb za preselitev. Poskrbljeno bo, da bodo imele dostop do mehanizma za pritožbe tudi ranljive skupine, vključno s starostniki, ženskami in člani domorodnih ljudstev.

IV. Ranljive skupine

Pri vsakem projektu, pri katerem bo potrebna preselitev prebivalcev, bo treba opredeliti in ugotoviti ranljive skupine. Opredelitev ranljive skupine je odvisna od lokacije in lahko zajema ženske, starostnike, mladino, telesno in duševno prizadete osebe, kronično bolne ljudi, izjemno revna gospodinjstva, neformalne naseljence ali skvoterje, marginalizirane manjšinske skupine, begunce, okoljsko razseljene osebe, domorodna ljudstva, ki so odvisna od naravnih virov, in druge. Opredelitev in ugotovitev ranljivih skupin bo treba opraviti med postopkom presoje vplivov na okolje (ESIA) in jo po potrebi posodabljati.

Med postopkom sodelovanja bo treba določiti posebne ukrepe, da se zagotovi upoštevanje stališč ranljivih skupin. Poleg tega bodo lahko posebni ukrepi potrebni tudi med pripravo in izvajanjem Akcijskega načrta za preselitev prebivalcev.

V. Priprava Akcijskega načrta za preselitev prebivalcev

Pri vseh novih projektih ali pri obstoječih projektih, ki jih je treba razširiti in ki vodijo do neprostovoljne preselitve prebivalcev, bodo pripravljene Akcijski načrti za preselitev prebivalcev. Pri teh projektih se bomo pri pripravi Akcijskega načrta za preselitev prebivalcev in vodenju postopka preselitve prebivalcev sklicevali na Politiko trajnostnega razvoja IFC, Standard uspešnosti IFC št. 5 o pridobivanju zemljišč in neprostovoljni preselitvi prebivalcev, Smernico IFC št. 5 o pridobivanju zemljišč in neprostovoljni preselitvi prebivalcev ter "Priročnik dobre prakse za leto 2024; Pridobivanje zemljišč in neprostovoljna preselitev prebivalcev" (IFC). Pri projektih, kjer želimo pridobiti akreditacijo Zveze za trajnostno obratovanje hidroelektrarn (HSA), bo treba uporabljati priročnik HSA "Kako voditi preselitev prebivalcev pri gradnji hidroelektrarn". V skladu z navodili IFC je lahko Akcijski načrt preselitve prebivalcev kratek, npr. le 4 do 5 strani pri preselitvi, ki zadeva dva ali tri gospodinjstva, lahko pa tudi dolg, celo 150 strani ali več pri preselitvi, ki zajema številna gospodinjstva, zapletene načine preživljanja in ranljive osebe ali domorodna ljudstva.

Priprava Akcijskega načrta za preselitev prebivalcev in postopek načrtovanja običajno zajemata:

- a) fazo določanja obsega in začetnega obveščanja lokalnih organov in prizadetih skupnosti,
- b) sodelovanje z ekipo ESIA; tu imata prednost predvsem doseganje sinergije z ekipo ESIA in dopolnitev dejavnosti,
- c) sodelovanje z deležniki, vključno z vlado,
- d) sodelovanje s tehnično ekipo za zmanjšanje vplivov ter opredelitev in dokončno oblikovanje projektnega odtisa,
- e) razumevanje pravnega okvira: vsi projekti morajo biti skladni s to politiko in če obstajajo vrzeli med zakonskimi zahtevami in to politiko ter vlada vztraja pri razlastitvi ali sama vodi preselitev prebivalcev, bo treba pri projektu pripraviti še Dodaten akcijski načrt za preselitev prebivalcev za premostitev vrzeli in upoštevanje zahtev iz te politike in od IFC.
- f) priprava popisa oseb, ki jih zadeva projekt,
- g) priprava in pogajanja o matriki upravičenj z osebami, ki jih zadeva projekt. Matrika upravičenj vsebuje informacije o predlaganih odškodninskih paketih, kategorijah prizadetih oseb, nadomestilih in pravicah do obnove sredstev za preživljanje.

- h) Določitev in sporočanje presečnega datuma. Presečni datum je datum, po katerem se kakršnekoli nove zgradbe, drevesa, pridelki in druge nepremičnine ne bodo več štejele ali merile za namene nadomestila. To je bistvenega pomena za preprečevanje oportunistične naselitve ali gradnje v pričakovanju prihodnje odškodnine (Priročnik dobre prakse za leto 2024; Pridobivanje zemljišč in neprostovoljna preselitev prebivalcev (IFC)). Presečni datum je datum, ko se zaključi popis premoženja. Če mejni datum ni predpisan s predpisom, bo treba projekt skrbno uskladiti z vladnimi agencijami precej časa vnaprej, da se zagotovi potrditev s strani vlade. Zavedamo se, da je lahko določitev presečnega datuma v nekaterih jurisdikcijah občutljiva tema, zato bo pri tem postopku potrebna previdnost⁴.
- i) podroben popis premoženja,
- j) določitev območij za preselitev prebivalcev v sodelovanju z lokalnimi organi in lokalnimi skupnostmi in/ali določitev gostiteljskih skupnosti, glede na primer,
- k) Vrednotenje in odškodninske stopnje. Pri projektu bo morda treba izvesti raziskavo tržnega vrednotenja, če ni na voljo ustreznih posodobljenih vladnih stopenj za določitev zadevnih izgub. Odškodninske stopnje bodo izračunane po stroških celotne nadomestitve⁵.
- l) Terminski plan izvajanja preselitve prebivalcev,
- m) Proračun za preselitev prebivalcev,
- n) Razgrnitev Akcijskega načrta za preselitev prebivalcev.

VI. Načrt za obnovo sredstev za preživljanje

Pri projektih, ki vplivajo na zemljo, drevesa, pridelke in preživljanje ljudi, bo pripravljen Načrt za obnovo sredstev za preživljanje. V tem načrtu bodo pojasnjeni ukrepi, ki bodo uvedeni v okviru projekta z namenom obnove sredstev za preživljanje ljudi. Omenjeni načrt bo vključeval tudi pravice do sredstev za preživljanje, kategorijo ljudi, ki bodo lahko dostopali do Načrta za obnovo sredstev za preživljanje, podrobnosti o dejavnostih za preživljanje, terminski plan, proračun in drugo.

Pri projektih, ki povzročijo fizično razselitev, se običajno pripravi Akcijski načrt za preselitev prebivalcev, pri tistih, ki vplivajo na preživljanje ljudi (ekonomska razselitev), pa se pripravi Načrt za obnovo sredstev za preživljanje. Pri projektih, ki vplivajo na oboje, se lahko pripravi Akcijski načrt za preselitev prebivalcev, v katerem bo obravnavana obnova sredstev za preživljanje, ali pa se izdelajo samostojni dokumenti.

VII. Finančni in človeški viri

Za načrtovanje preselitve so potrebna posebna znanja in izkušnje. Odvisno od obsega in področja uporabe lahko poslovne enote pri pripravi Akcijskega načrta za preselitev prebivalcev poleg svojega internega osebja uporabijo tudi ustrezno usposobljene svetovalce. Zahtevana znanja sodijo običajno na področje prava, socialnega varstva, tehničnih dejavnosti, majhnih podjetij za preživljanje, agronomije, logistike in gradbeništva. Poleg tega bodo dana na voljo tudi ustrezna finančna sredstva za najem svetovalcev in načrtovanje postopka preselitve prebivalcev.

Za izvajanje Akcijskega načrta za preselitev prebivalcev bo potrebno ustrezno usposobljeno osebje, vključno s strokovnjaki s področja socialnega varstva. Če ni na voljo ustrezno interno osebje za izvajanje Akcijskega načrta za preselitev prebivalcev, lahko načrtovalci projekta razmislijo o sodelovanju s svetovalci, vendar ima v fazi izvajanja projekta prednost dodelitev usposobljenega osebja za izvajanje Akcijskega načrta za preselitev prebivalcev.

⁴ Pri projektih je zelo priporočljivo, da se določi presečni datum, to pa zahtevata tudi IFC in HSA. Če pri posameznem projektu ni mogoče določiti presečnega datuma, bo treba dokazati vse ukrepe, sprejete za upoštevanje te zahteve, vključno z zapisniki sestankov s predstavniki vlade, posvetovanji s strokovnjaki in primerjavami z drugimi projekti v njihovih jurisdikcijah.

⁵ Stroški nadomestitve so opredeljeni kot tržna vrednost premoženja, povečana za transakcijske stroške. Pri uporabi te metode vrednotenja ne sme biti upoštevana amortizacija objektov in premoženja. Tržna vrednost je opredeljena kot vrednost, ki je potrebna, da se prizadetim skupnostim in osebam omogoči nadomestitev izgubljenega premoženja s premoženjem podobne vrednosti. Metodo vrednotenja za določitev stroškov nadomestitve je treba dokumentirati in jo vključiti v veljavne Načrte za preselitev prebivalstva in/ali obnovo sredstev za preživljanje (IFC 2021).

VIII. Časovni okvir

V okviru projektov bo treba zagotoviti ustrezen čas za pripravo in izvajanje Akcijskega načrta za preselitev prebivalcev. Začasnim preselitvam se bomo skušali čim bolj izogniti z ustreznim načrtovanjem projektov in skrbjo, da bo postopek preselitve vključen v celotno načrtovanje in terminski plan projekta. Začasna preselitev namreč povzroči nezadovoljstvo in vznemirjenost ter izgubo zaupanja med ljudmi in v večini primerov vodi do stopnjevanja vloženih pritožb.

IX. Izvajanje Akcijskega načrta preselitve prebivalcev

Izvajanje preselitve lahko glede na specifične okoliščine zajema podpis odškodninskih sporazumov s prizadetimi skupnostmi in osebami, ki jih zadeva projekt, izplačilo odškodnine, gradnjo stanovanj in infrastrukture v skupnostih, zagotavljanje osnovnih storitev, gradnjo cest in izvajanje programov za zagotovitev sredstev za preživljanje, kot so razvoj malih podjetij, kmetijski programi, programi spodbujanja ribištva in številni drugi programi.

To fazo običajno izvede projektno osebje, če pa je potrebna dodatna podpora, je treba najeti zunanje svetovalce. Delovna skupina lahko zajema strokovnjake za javna naročila, socialne in pravne zadeve, gradbeništvo, agronome, strokovnjake za mala podjetja, strokovnjake za živinorejo in druge strokovnjake. Če se v projektu zahteva izgradnja infrastrukture in stanovanj, je ključna zahteva, da se ta naloga dodeli članu vodilnih delavcev poslovne enote in da se dejavnosti usklajujejo z Ministrstvom za okolje in socialno varstvo ali kakšnim drugim ustreznim organom ali oddelkom. Načrtovani bodo pogosti sestanki za spremljanje napredka med vsemi skupinami, zadolženimi za izvajanje Programa preselitve prebivalcev.

X. Spremljanje in vrednotenje

Vse poslovne enote morajo zagotoviti ustrezne postopke spremljanja in vrednotenja za oceno rezultatov izvajanja Akcijskega načrta preselitve prebivalcev. Ti stroški spremljanja in vrednotenja bodo vključeni v Akcijski načrt preselitve prebivalcev. Razvili in spremljali bomo tudi ključne kazalnike uspešnosti. Spremljanje se bo nadaljevalo še za ustrezno obdobje po zaključku fizične preselitve, pri ekonomski preselitvi pa po obnovi sredstev za preživljanje.

5. Razdeljevanje

Ta dokument je na voljo na spletnem mestu družbe in je vključen v naše izbrane standardne določbe in pogoje poslovanja ter ga bodo lahko občasno revidirale vodilne osebe družbe, uprava ali zaposleni ter njeni izvajalci in podizvajalci. Ta politika bo redno revidirana in bo vsakič ustrezno posodobljena, da bo izpolnjevala tudi zahteve partnerjev in deležnikov.

6. Nastop veljavnosti

To je nova politika, ki stopi v veljavo in učinek od vključno 30. julija 2024.